

Serenella Quarello ir Alessio Alcini

IŠNYKOPEDIJA

IŠNYKUSIŲ IR NYKSTANČIŲ
RŪŠIŲ ENCIKLOPEDIJA

IŠNYKOPEDIJA

IŠNYKUSIŲ IR NYKSTANČIŲ
RŪŠIŲ ENCIKLOPEDIJA

Versta iš
Serenella Quarello
ESTINTOPEDIA
Camelozampa, Monselice, 2022

Bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos integralios bibliotekų informacinės sistemos (LIBIS) portale [ibiblioteka.lt](http://biblioteka.lt)

© Camelozampa, 2022

Tekstas, Serenella Quarello, 2022

Iliustracijos, Alessio Alcini, 2022

Pirmą kartą 2022 metais italų kalba pavadinimu *Estintopedia* išleido Camelozampa (Monselice, Italija).

Lietuvių kalba išleista susitarus su Camelozampa (Monselice, Italija).

Visos teisės saugomos.

© Vertimas į lietuvių kalbą, Laura Vilkaitė-Lozdienė, 2023

© Leidykla „Nieko rimto“, 2025

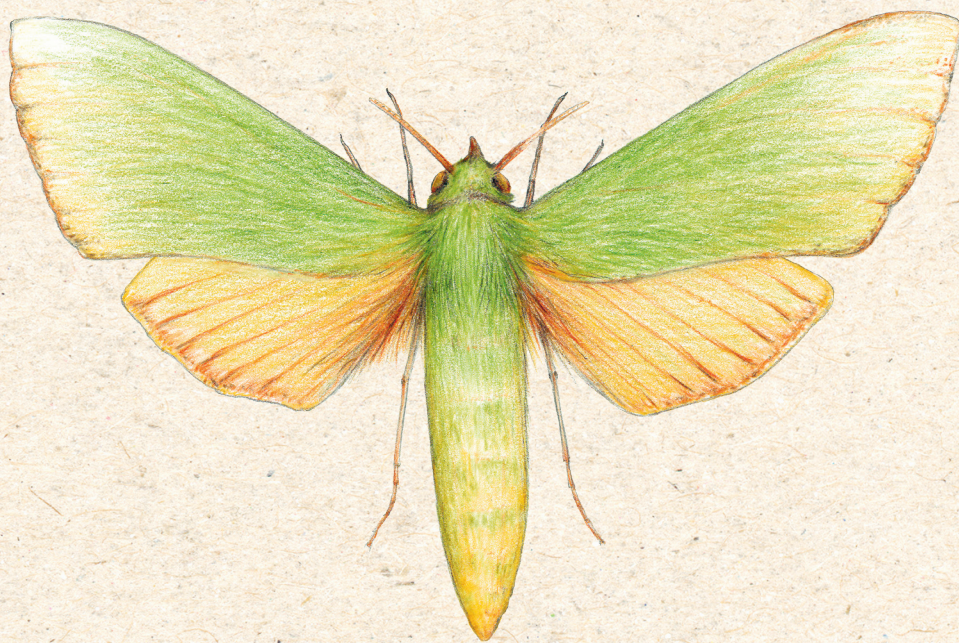
ISBN 978-609-441-925-6

Serenella Quarello ir Alessio Alcini

IŠNYKOPEDIJA

IŠNYKUSIŲ IR NYKSTANČIŲ
RŪŠIŲ ENCIKLOPEDIJA

Iš italų kalbos vertė Laura Vilkaitė-Lozdienė

Vilnius
2025

„Kam reikalingas vilkas? Kam reikalinga gyvūnų apsauga? Niekam. Visai kaip ir Mocartas.“

Ką šiais žodžiais nori pasakyti Fulkas Pratezis?

Jeigu Žemėje augs tik monokultūros, tai yra vienos rūšies augalai, ir intensyviai ūkininkausime, nebeliks tūkstančių rūšių, kurioms šiandien gresia išnykti, o mūsų planeta taps pilka ir liūdna. Gal ir galime išgyventi be kagu ar be Mocarto, tačiau be jų netektume mažytės, bet didžios grožio dalelės. Lygiai kaip muzika, dailus paveikslas, smagus vaizdo žaidimas ar įdomi knyga, taip ir menkai pažintas, paslaptinčiausias gyvūnas padaro mūsų planetą turtingesnę ir gražesnę. Kiekvienas gyvūnas turi savo paskirtį. Jei jų neteksime, tai visiems laikams. Kviečiame tave susipažinti su tais, kurių nebėra, ir su tais, kuriems gresia pavojus išnykti. Sužinok, ką gali padaryti tu ir ką galime nuveikti visi drauge, kad neprarastume nė vienos gyvybės.

Šiuo metu pasaulyje yra apie 32 000 žuvų, 7 300 varliagyvių, 10 700 roplių, 10 400 paukščių, 5 500 žinduolių, keli milijonai bestuburių (iš jų apie milijonas vabzdžių) rūšių.

Beje, kagu (lot. *Rhynochetos jubatus*) yra paukštis, primenantis didžiulį gaidį su elegantiška skiautere, kuris gieda *ka-guuu*. Jis nemoka skraidyti ir patenka tarp 12 labiausiai nykstančių gyvūnų pasaulyje, nes į jo gyvenamą salą Naująją Kaledoniją atsikraustė šunys, katės, kiaulės ir žiurkės.

DVI AŠARAS SPAUDŽIANČIOS ISTORIJOS

MARTA IR DŽORDŽAS

Marta – paskutinė karvelio keleivio patelė

Seniai seniai karvelių keleivių būriai būdavo tokie didžiuliai, kad užtemdydavo dangų. Tuomet prasidėjo intensyvi jų medžioklė ir šių karvelių kūnai krūvomis krisdavo iš dangaus, medžiotojai susigrobdavo kiek pajėgdami, o likusieji tapdavo édesiu kiaulėms ar užkamšydavo gatvių duobes. Medžiai, kuriuose karveliai padėdavo po savo vienintelį vertingąjį kiaušinį, buvo kertami tol, kol teliko tik Marta. Marta tapo pagrindiniu vieno zoologijos sodo traukos objektu, bet tupėdavo liūdna ir beveik nejudėdavo. Žmonės mėtydavo akmenukus ir švilpdavo, kad ji sukrutėtų.

1914 m. rugsėjo 1 d. Marta pasikišo galvą po jai jau neberekalingu sparnu ir jos širdis nustojo plakusi. Paukščiai, kurių buvo daugiausiai pasaulyje, oficialiai liovėsi egzistavę. Martos kūnas buvo užšaldytas ir išsiųstas į Smitsono institutą Vašingtone. Daugybei žmonių buvo gėda dėl to, ką padarė, todėl buvo išleistas pirmasis paukščius ginantis įstatymas, pavadintas Leisio aktu (angl. *Lacey Act*).

Karveliai keleiviai (lot. *Ectopistes migratorius*) buvo labai paplitę Šiaurės Amerikoje. Šie karveliniai paukščiai, panašesni į purplėlius nei į balandžius, buvo maždaug 30–40 cm ilgio, pilkšvai ar melsvai rudi, su raudona krūtine. Maitinosi uogomis, vaisiais ir sėklomis.

Išnykęs gyvūnas

Gyvūnas laikomas išnykusi, kai nebelieka abejonių, kad paskutinis jo rūšies atstovas padvėsė.

Džordžas – vienišiausia pasaulio sraigė

Kartą Oahu saloje, Havajuose, gyveno ypatingų sraigių rūšis, jas vadino sraigėmis geltona kiauto viršūnėle (lot. *Achatinella apexfulva*). Tai buvo endeminė Havajų rūšis, o tai reiškia, kad tik ten buvo jų namai – rūšis buvo būdinga tik Havajams. Šioms kovotojoms teko varžytis su siaubingais priešais: žiurkėmis ir rožinėmis vilksraigėmis (lot. *Euglandina rosea*) – sraigėmis-kanibalėmis! Viena zoologų komanda išgelbėjo kelis individus ir sudėjo juos į stiklinę dėžutę.

Joje gimė daug mažų sraigėčių, tarp jų ir kuklusis Džordžas. Kitaip nei kitos sraigytės, jis nemėgo išlįsti iš savo kiauto vakarais, nežinojo, ką reiškia laisvai šliaužioti pomiškiu provokuojant priešus, kad prisirytum skaniausių pūvančių lapų. Jų koloniją užpuolusi epidemija išnaikino visus, išskyrus Džordžą, kuris nuolat laikydamasis nuošaliai taip ir neužsikrėtė.

Sraigės yra hermafroditai, tai yra turi ir moteriškų, ir vyriškų savybių (taigi vyriškas vardas Džordžas nieko nereikia). Tačiau tam, kad dauginųsi, vis tiek reikia dviejų, taigi Džordžas mirė 2019 m. nepalikdamas palikuonių.

Dailūs sraigės geltona viršūnėle kiautai, išmarginti baltomis, geltonomis, kreminėmis ar rudomis spiralėmis, viliodavo kvaišas turistus, kurie pirkdavo juos kaip suvenyrus. Jie nežinojo, kad net mažutės sraigės yra be galo svarbios visai ekosistemai: jos puikiai skaido medžiagas, žino, kaip pasirūpinti drėgno pomiškio grybais ir dumbliais.

Ispūdingai iliustruotoje enciklopedijoje apie išnykusius ir nykstančius gyvūnus – daug įdomios informacijos apie neįtikėtinas žinduolių, paukščių, roplių, vabzdžių rūšis. Kodėl šie nuostabūs gyvūnai išnyko? Ką galime padaryti, kad šiuo metu sparčiai nykstančios rūšys vis dėlto išliktų? Šioje ne vieno apdovanojimo susilaukusioje visai šeimai skirtoje knygoje rasite daug svarbių klausimų ir atsakymų.

Enciklopedijos autorė Serenella Quarello – ispanų kalbos mokytoja, vertėja ir rašytoja. Ji gyvena Italijos miške ir kasdien semiasi įkvėpimo iš vaikų, gyvūnų ir mažų kasdienių nesėkmių. Knygą kruopščiai ir meniškai iliustravo italų dailininkas Alessio Alcini.

Redaktorė Giedrė Kmitienė
Korektorė Eglė Devižytė
Maketavo Andra Paplauskaitė
Tiražas 1000 egz.
Išleido leidykla „Nieko rimto“
Dūmų g. 3A, LT-11119 Vilnius
www.niekorimto.lt
Spausdino UAB BALTO print
Utenos g. 41A, LT-08217 Vilnius

Net ir menkiausiai pažinti gyvūnai puošia mūsų planetą.
Dėl rūšių įvairovės Žemė tampa turtingesnė ir gražesnė.
Kiekvieno gyvūno egzistavimas turi savo priežastį. Jei kurios nors iš daugybės įdomių rūšių neteksime, prarasime šiuos paukščius, žinduolius ar vabalus visiems laikams. Kviečiame jus į kelionę atrasti tuos, kurių nebėra, ir tuos, kuriems gresia pavojus išnykti. Sužinokite, ką visi drauge galime nuveikti, kad neprarastume nė menkiausios gyvybės.

ISBN 978-609-441-925-6

9 786094 419256

www.niekorimto.lt

Užsuk, net jei tu ir ne vaikas

